

poort zeer eng, en daarom, zal **zulkeen** ooit ingaan, **hij** moet volgens Jezus' zeggen, Matth. 18: 2, 3, een kindeke worden om het koninkrijk te kunnen ontvangen, en dat op eene bovennatuurlijke wijze, Joh. 3 : 3, door wederbarende genade des Heiligen Geestes; voor kinderen alleen is deze poort ruim en breed.

c. Deze poort is eng ten aanzien van hetgeen dien **grooten** mensch nog omhangt; niets, **geene** zonde of wereld of liefde tot dezelve kan door deze poort, en die **zijn** den mensch **zoo** eigen; daaronder behoort de vertooning van de wereld en dat uit liefde tot dezelve, in zijn uitwendig gedrag en kleeding. Versta toch het gezegde wel, ik zeg: uit liefde tot de wereld, om die afgod in hare bevelen en manieren, die **zij** voorschrijft, te gehoorzamen; wat is toch het wandelen naar de eeuw dezer wereld, Ef. 2 : 2, anders, dan die afgod, in gehoorzaming zijner voorgeschrevene bevelen en manieren, hulde te bewijzen? Het is een **ereen** van en een **bukken** voor dien afgod; ja, die groote man is omhangen met eene macht van eigen kleederen en eigen gerechtigheden, die er eerst gansch afmoeten; hij moet ze wegwerpen met zulk eene verfoeiing, alsof men een **maanstondig** kleed wegwerp, voor de mollen en de vledermuizen, Jes. 11 : 20, dat is, zonder dezelve ooit weêr op te rapen, en ziet eens wat zware zaak voor vleesch en bloed! Het **zijn** kleederen die hij van zijne ouders en voorouders, al van **Adams** tijd af, overgeërfd heeft; het is erfgoed, zelfs van zijne ouders, en daar scheidt men **zoo** niet van, daar heeft en behoudt men een zucht voor, dat gaat **zoo** gemakkelijk niet. Ja, nog zwaarder zaak is het, wanneer **zoo** iemands ouders al hunne dagen met die kleederen gepronkt hebben en (tot hun ongeluk) daarin gestorven zijn, dan schrikt men daarvoor om die weg te doen, omdat men met daden **zijne** ouders niet wil veroordeelen, men wil ook in dien weg sterven, waarin **zij** gestorven zijn.

d. Is deze poort eng, ten aanzien van de **vijanden** die voor deze poort liggen, om allen man te hinderen in te **gaan** of die den ingang benauwd maken; o ! een brieschende leeuw ligt er voor, wiens werk is te **binderen** op allerlei wijzen, dan eens zich veranderende in een engel des lichts en dan eens zijne klauwen latende zien en zich als een duivel voordoende. Deze is de aartsvijand van deze poort al in het paradijs geworden, Gen. 3 : 15. Deze durfde ondernemen om den Heere Jezus zelfs te beletten, dat Hij (verdienstelijk) **geene** poort voor verlorene arme zondaars werd, **hij** zocht Hem tot zondigen te brengen; al zijne verzoeken, Matth. 4 : 1-10, dienden alleen, of hij Christus iets mocht aanzetten, gelijk hij Eva het kwaad had aangezet en of hij dus eene hindering **mocht** veroorzaken in het werk der verzoening, doch de groote God en Zaligmaker zegt zelf, Joh. 14 : 30, De overste dezer wereld komt en heeft aan **Mij** niets. Nu blijft zijn werk allen man te hinderen om in te gaan, en kan **hij** sommigen niet beletten, **hij** valt op hen aan en maakt hun de poort zeer eng en benauwd. O ! hij heeft wel wat aan ons; doet daar nu eens bij al de wereld, die hij bezielt en bezit, waardoor **hij** als door werktuigen

werkt. O! wil iemand door de poort ingaan, beginnen de dingen van een eeuwig belang hem te wegen, daar is in zulk een huis alle man op de been; o, mensch! die uw kind of nabestaande met blijdschap en een zucht tot God niet kunt zien schreien over zijne zonden en veel in het verborgen alleen gaan bidden, geloof het dat gij het met uwen vader den duivel eens zijt, lees dit Joh. 8 : 44.

c. Eindelijk is deze poort eng, ten aanzien van de krachtige vooroordeelen, waarmede elk mensch tegen deze poort bezet is; de wereld ziet laag op den Heere Jezus en heeft nog dat vooroordeel tegen zijne gedaanteloosheid, als de Joden hadden. Och mensch! gij kent Hem niet, Hij is de Heere der heerlijkheid, de schoonste aller menschenkinderen, genade is uitgestort op zijne lippen, Ps. 45: 3 en Hoogl. 5 : 16, Al wat aan Hem is, is gansch begeerlijk, Hij is, en niemand anders, uw geheele hart waardig; de wereld zegt : het is maar eene arme menigte, slecht volk, het zijn allen maar Galileërs; het is niet waar, menschen! het zijn gemaakte koningen en priesters, Openb. 1: 6, het is een heerlijk, gekocht en vrijgemaakt volk, dat er de wereld bij durft opzetten. Met dezen, zegt de koning David, zal ik verheerlijkt worden, 2 Sam. 6 : 22; ja, wel is het waar, niet vele rijken, wijzen, edelen, en machtigen, maar echter worden er uit die allen ook geroepen, ook zulken, die men bij de wereld voor geleerde lieden houdt, dit moet uwen mond stoppen; de wereld zegt: kiest gij, die poort, dan verlaat gij voor altijd al uw vermaak in de wereld en gij zult een droevig en naargeestig leven leiden. Dit is ook niet waar, dan gaat het rechte zielvoldoend vermaak, dat gij nooit gehad hebt, eerst aan. O! het is een vroolijk, veilig, zielvoldoend vreugdeleven, eenen traan uit liefde tot God te storten over zijne zonden; in eene gunstige voorkoming Gods in het aangezicht van zijnen geliefden Zoon is meer zalige blijdschap, dan hii ooit, al was hij honderd jaar een soevereine alleenheerscher geweest, alles bijeengerekend, zoude hebben kunnen vatten. Ja, de wereld zegt: dan zult gij nog gek worden; o, mensch! dat is ook niet waar, dan zult gij wijs worden; nu leeft gij als een dwaas; is dat geen dwazenwerk, zijne eeuwige ziel voor eeuwig in te schieten bij een weinig onvoldoend tijdelijk genot? En het is er zoo ver van daan, dat gij uw verstand verliezen zoudt, dat als er wat aan u scheelt en gij door deze poort ingaat, gij uw volle verstand weërom zult krijgen; 'in Christus Jezus worden harten en zinnen bewaard, Fil. 4 : 7. De wereld zegt: kiest gij die poort, dan zult gij altijd ten spot zijn bij allen, die nu achting voor u hebben; dat is ook niet, waar, de wereld zal vroeg of laat u prijzen en u volkomen gelijk geven; ja, door de poort maar in egaan zijnde, zult gij met Mozes, Hebr. 11: 26, de versmaadheid van 8hristus meerderen rijkdom achten te zijn, dan de schatten in Egypte, dat spotten met u zoo met uw hart kiezen kunnen, dat het u als iets heerlijks voorkomt, waartoe gij verwaardigd wordt, en dan zult gij zien dat gij in hare en zij in uwe plaats hadden kunnen staan, ja, dan zult gij zien dat haar spotten, volgens Pred. 7: 6, nu al is, gelijk het geluid

van doornen onder eenen pot; het spotten en lachen zal haast veranderen, het zal in de hel niet zijn. Dan zeggen de goddeloozen van de vromen, volgens het boek der wijsheid, hfdst. **5** : 3, 4, En berouwen hebbende, zullen zij onder elkander' zeggen en door angst des geestes zuchten en zeggen: deze was het, met wien wij lachten en dien wij voor eene bijspreuk des verwijts hadden. Wijzotten, hielden zijn leven razernij en zijn einde oneerlijk. En behalve nog vele andere vooroordeelen, zegt de wereld ook: het zijn maar een deel wijsmakingen van den eenen aan den anderen, ik ben van een ander gevoelen en ik zal er zoo wel komen als gij. O, mensch! bedrieg u niet, gij zult missen; het komt hier op zulk Of zulk een gevoelen over eene zaak niet aan, dit is zulk eene volstrekke noodzakelijke zaak, als het noodzakelijk is, dat gij in het water zinkende een stok of iets aangrijpt tot behoud van uw leven, en gij weet, als men in dien nood is, of zijnen man, vrouw, vader, moeder, of kind, in het water of vuur ziet liggen, dat-- men dan niet gaat twisten. O ! dan is men van dat gevoelen altijd, dat men hun (al was het bij de haren) redt en er uitrukt, en zoo is het hier ook; gaat gij door deze enge poort aan deze zijde van de eeuwigheid niet in, gij zult eeuwig verloren gaan, eeuwig zinken, eeuwig verdorven worden, zonder ooit verdorven te worden, volgens de spreekwijze, Matth. **10**: 28. Dit alles maakt deze poort eng.

2. De weg is nauw, zegt Jezus, namelijk, de verdere voortgang in Christus in den loop van heiligheid is nauw, te weten, mede verdrietig, en zeer zwaar voor vleesch en bloed, omdat een geloovige zijn goddelooze hart aan deze zijde van de eeuwigheid behoudt, ja het zaad van alle boosheid, alleen uitgezonderd de zonde tot den dood; dus vrienden, is deze weg nauw.

a. Betrekkelijk tot eens geloovigen diepe ongesteldheid aan deze zijde van de eeuwigheid, tot aan zijnen dood toe; o ! een Christen bij goddelijk licht de krachtige overblijfselen van den beet der helse slang kiende en gevoelende, en dus oogende op die overgeblevene breedten, bochten en kromten van zijn hart en de booze hellingen en neigingen van zijne voeten, dan is deze weg hem een zeer smal paadje, aan welks beide zijden gevaren zijn. In dit opzicht wordt een rechtvaardige, 1 Petr. 4 : 18, nauwelijks zalig; hierom wordt deze weg vergeleken bij sporen, het zijn maar sporen vanwege hunne smalte, en bij sporen der gerechtigheid, die zoo recht liggen, in welker midden hij moet bewaard worden; dus is deze weg wel degelijk nauw, vermits een, die er op is, oogenblikkelijke genade en eenen oversten Leidsman aan zijne hand noodig heeft om er op te blijven en in het midden van de paden des rechts te kunnen wandelen. Ja, het is hier als in het natuurlijke; de wegen naar groote en koninklijke steden zijn doorgaans breed en wijd, men kan er in rijden zoo prachtig als men wil; maar God zegt, Jes. 55 : 8, 9, Mijne wegen zijn niet uwe wegen, want zooveel hooger de hemel is boven de aarde, zijn mijne wegen hooger dan uwe wegen.

b. Doet hier bij, betrekkelijk tot hetgeen den geloovigen bewandelaar op dien weg nog meer' benauwt.

†. Pakken van eigene deksels en kleederen, en lasten van geld en goed; dat te dragen en te torschen op een smallen weg, dat valt benauwd; en hoe diep zit de eigengerechtigheid in het hart van Gods kinderen! Ja, goud en zilver, geld en goed, is zwaar, menigeen blijft er dood onder; hiervandaan is het, dat de rijkste menschen, als ze al met genade in den grond verwaardigd zijn, juist de sterkstlopende en verstgevorderde Christenen niet zijn; dus vrienden! moeten iemand die pakken en eigene deksels op dezen weg wegwerpeijk worden, volgens Jes. 64 : 6, en moet de bewandelaar, naar Paulus' vermaning, Hebr. 12 : 1, allen last afleggen, die liefde naar al dat het hart heeft en de zonde, die lichtelijk omringt, zal hij met lijdzaamheid in dien weg kunnen loopen.

††. Daarbij een lichaam der zonde; o! eene kracht van verdorvenheid in het hart inwonende, ja, weleens sterker dan voor de bekeering, vermits er toen geen strijd of wederstand plaats had, volgens Rom. 7 : 9, 13 en Gal. 5 : 17. Zoodat Paulus daar klagende vragen moest, of dan het goede hem de dood was geworden? Doch wel onderzocht en bezien zijnde, vond hij dat getuigenis van binnen, namelijk, dat zij verre, zegt hij, maar de zonde is mij de dood geworden, zoodat Gods kinderen, op dien weg, (behalve met hunne dagelijksche zonden en onzuiverheden) in al hun doen menigmaal met zonden, als overgeblevenen reuzen en Enakskinderen, te worstelen hebben; den eenen benauwt zijn irotsch en hoogmoedig hart, zoo onvernederd, hij kan tot geene rechte vernedering en belijdenis komen; een ander hindert zijn vleeschelijk verstand, dat bedenken des vleesches dat hij in zich voelt, vijandschap tegen God te zijn, volgens Rom. 8 : 7, tegen den weg van vrije genade, tegen den weg des geloofs in het donkere, ja, tegen al de wegen, die God met hem houdt. Een ander ligt weer gebonden onder aardsch- en wereldsgezindheid, onder een hoogschatten en uitgebreide begrippen van de dingen van den tijd; een ander ligt onder eene kracht van ijdelheden der gedachten, onder booze lusten, bewegingen en begeerlijkheden, onder verouderde humeur-, natuur- en gemoedszonden, die hem zoo telkens uit zijne goede gestalten doen uitvallen. Ja, een ander weer beziende het gestel van binnen, wordt zeer benauwd en ligt gebonden onder eene macht van zondig eigen, zoowel in beginsels waaruit, als kracht waardoor en einden waartoe hij alles verricht, dat tot zijne verplichting ligt. Terecht zeide zeker godvruchtig man, iets zullende schrijven wegens de verborgen loopgraven van het eigen, het was bij hem zoo gesteld, dat hij vond, dat hij zonder eigen, van het eigen niet schrijven kon.

†††. Verberging van Gods lichtend aangezicht, om der zonden wil, op dien weg, zoodat de Heere als in eenen vijand schijnt te verkeeren, Jes. 63 : 10, en tegen zulk eene ziel te strijden, wat riep Job hierover uit, Job 6 : 4, Want de pijlen des Almachtigen zijn in mij, welker vurig venijn mijn geest uitdrinkt: de verschrikkingen Gods rusten

zich tegen mij, en hfdst. 7, 13; hetzelfde blijkt in David, Ps. 13 : 2; in Azaf, Ps. 77 : 4, 8—10, en in Heman, Ps. 88 : 7, 15-17. Denkt gij niet, vrienden! dat een nauwe weg en dien in het donkere te bewandelen, zeer gevaarlijk is ?

††††. Doet daar eens bij menigvuldige vijanden, den duivel met zijne instrumenten en de wereld met hare ergernissen; de duivel slaapt niet, volgens 1 Petr. 5 : 8, hij kent de natuur-, humeur- en boezemzonden van Gods kinderen en die hitst hij aan; het is waar, hij is geen heerscher meer over hen, Jes. 49 : 24, 25, vermits zijn recht en macht om hen te verderven hem is ontzegd, en hij weet ook wel wat Rom. 8 : 1 staat, dat er voor hen geene verdoemenis is; maar daarom is het zijn toeleg, hun leven hier benauwd en bitter te maken, gelijk blijkt Job 1, 2 enz. En zoo hebben de wereldsche menschen ook een onverzoenlijken haat tegen Gods volk van binnen, want dat is hun trek en het beeld des duivels; daarvan komt die wereld van ergernissen, Matth. 18 : 7. en zoeken de goddeloozen telkens Gods kinderen te verstrikken, zoowel door verstandswalingen en ketterijen, als zij steeds zoeken Gods volk toteenen val te brengen en daarna dan te -juichen. Zij hebben huns vaders aard, Joh. 8 : 44, zij leggen het op het hinken en den val van Gods volk toe; zou men nu niet zeggen: o! hoe komt menigen arme weerlooze vrome nog door zulk eenen stroom heen?

†††††. Eindelijk k, ook vele tegenheden en verdrukkingen, ja, somtijds vervolgingen tot den bloede toe, of andere oordeelen Gods over de aarde; in- of uitwendige kruiswegen hebben alle kinderen Gods op hunnen weg; daardoor moeten zij geoefend, heiliger en beter worden, en zin, wil en hoogten onderraken; doch hoe benauwd valt dat, een rechteroog uit te steken, eene rechterhand of voet af te kappen? Matth. 5 : 29, 30. Ja, wat zijn daar veel bekommerlijke dingen in het tijdelijke menigmaal ! wat drukkende posten, waar 'de een en de andere vrome van den Heere in gezet wordt! en wat heeft hij er een bedenken van binnen tegen; en dat is het wat alles benauwd maakt. Vele, zegt David, Ps. 34: 20, zijn toch de tegenspoeden der rechtvaardigen, maar dat staat er bij, uit alle deze redt hem de Heere; en in de algemeene oordeelen over de wereld, dan wedervaart, in het uitwendige, menigmaal eenerlei den rechtvaardige en den goddelooze, Pred. 9 : 2, al komen zij er als goud uit voort, zevenmaal gelouterd. Ziet dit alles bevestigd Joh. 16: 33, In de wereld zult gij verdrukking hebben, maar hebt goeden moed, Ik heb de wereld overwonnen. Ja, het is hun weg, volgens Hand. 14: 22, door vele verdrukkingen te moeten ingaan in het koninkrijk Gods.

c. Ook betrekkelijk tot het einde van dien weg, wanneer een kind van God tot het volle leven der heerlijkheid ingaat, namelijk:

†. Zooals de korthed van zijnen tijd hem den weg benauwd maakt, elk kind van God heeft zijnen tijd noodig, al wordt hij oud, ja, al kreeg hij Methusalems jaren, hij zoude geen minuutje over hebben om eene zaligheid uit te werken; en dus blijft op zijn einde veel ongedaan, en dan moet de allerheiligste in dit leven, op zijn einde

nog afzien van alle vorige werkzaamheden en bevindingen, om er eenig gewicht op te leggen, ja, met **zijn** hart dan het doodvonnis schrijven op al zijn doen en plichten, willende dan niet anders dan als een goddelooze worden aangezien, en enkel en alleen ademende **naar**, of ziende **en oogende** op vrije genade! door de hand van Christus, wiens gerechtigheid, heiligheid en **waardigheid**, eeniglijk zulk eene ziel dierbaar en gewichtig is.

††. Eindelijk ook, zooals de laatste vijand, de dood, Gods volk het einde van hunnen weg weleens zeer nauw en benauwd maakt, volgens 1 Cor. 15 :26. Al is de prikkel daaruit, en al is het voor hen **geene eigenlijk** gezegde straf, door Jezus' dood, echter is het een bittere weg voor vleesch en bloed. Als de banden der natuur worden verbroken en als de **aartsvijand** dan **zijn**e laatste kracht en boosheid aanlegt om hunnen ingang in de groote zaligheid nog nauw en bang te maken; hoewel vrienden! zoodra zij hunne lichaamsogen sluiten, zij er boven zijn; ziet uit alle dezen eens, hoe het der vromen weg is, volgens 1 Petr. 4: 18, hoe ruim **zij** ook zalig worden van de zijde Gods, echter van hunnen kant komen **zij** maar even en nauwelijks binnen.

B. Belangende nu Jezus' getuigenis van de vinders van deze poort en bewandelaars van dezen weg. De Heere zegt dat ze weinig **zijn**, en weinigen zijn er, die dezelve vinden, hierin slaan **wij** gade:

a. De groote zaak waarvan Jezus spreekt, namelijk, het vinden van deze poort, ter bewandeling van den weg, die ten leven leidt, met een woord maar.

1. Zinnebeeldig stelt Jezus deze eene noodige zaak voor, door vinden van eene poort.

a. Als zijnde elk mensch van natuur omzwervende in de donkerheid, hij heeft het licht in het midden, namelijk de kerk Gods, als eene verlichte stad, van rondom met sterke muren en voorschansen, waartoe geen **vijand** naderen kan, ja, aan welke maar ééne deur of poort is, waardoor de een en de ander, dien het bescheiden is, ingaan, welke in dat donker aan het zoeken en vragen raken.

†. Soms tijds gebeurt het, dat de groote Regeerder van deze stad deze poort opent, **Hij** heeft zijne tijden, die men waar te nemen heeft. Dan eens **zoo** maar, dat hier en daar een enkele ingaat; dan eens zeer **wijd**, zoodat al dat volk, dat er voor staat te wachten, binnen raakt, gelijk het was Hand. 2, 4.

††. Dan eens gebeurt het dat de poort voor een langen **tijd** gesloten wordt; de Heere is **vrijmachtig**, men hoort dan niet dat er der gemeente worden toegedaan, die zalig worden; ja, de genade staat als het ware stil in gansche geslachten; ziet dit maar in de tegenwoordige geslachten der Joden, die zulke groote beloften hebben, daar thans genoegzaam alles ten verderve zinkt.

b. Buiten deze poort staat nu de groote hoop menschen, namelijk:

†. De groote menigte menschen zijn blind, afkeerig, ja, gewend in het donkere, **zij** weten niet beter of het hoort **zoo**; deze zien er niet naar om en weten van **geene** armoede.

††. Sommigen merken een lampje, (het gewetenlicht van binnen) dat het niet al te wel staat, deze weten zelven een vuurtje te ontsteken, en wandelen dan in de spranken of bij de vlammen van hun eigen vuur, volgens Jes. 50 : 2, en zien ook niet om naar deze poort, zij hebben ze niet noodig.

†††. Anderen, overreding hebbende, dat hun einde, zoo blijvende, zal zijn omkomen, raken op hunne wijs mede aan het zoeken; ja, sommigen komen zoover, dat zij door hulp van vrome leidlieden het brengen tot voor de poort, maar zij zijn daar buiten niet veilig en de bloedwreker hen op de hielen volgende, achterhaalt hen, en zij sterven daar.

††††. Anderen weêr staan lange tijden voor deze poort, zij zien ze nu en dan opengaan, deze en gene ingaan, ja, zij zien soms ook gelijk door eene reet, iets van dat licht, en zeggen mede: o! wat is het daar heerlijk. Zij zien als in het heilige uit hun voorhof, zij zien licht, spijs, toonbrooden, het reukaltaar, ja, alles van goud; hiermede hebben zij het ongeluk dat zij wegloupen, alsof het hun eigen goed al was; en hun ongeluk te beklagen dat zij buiten zijn en geene kracht hebben om binnen te komen, dat vergeten zij. En dus raken zij in eene krachtige verbeelding van genade gevonden te hebben in Gods oog, en dus verder af dan zij ooit geweest zijn.

†††††. Anderen staan er voor, Ziende er verscheiden ingaan met een vastberaden hart, maar zij zien voor de poort vijanden, en achter hen zien zij wat zij achter zouden moeten laten. Neen zeggen zij, dat niet, een enge poort aan te doen, waar nog een brieschende leeuw voor ligt, en dat met achterlating voor eeuwig, van vrienden, wereld en al wat er in is, zoo duur, zeggen zij, staat het mij niet aan. Jezus zegt, Luk. 9: 62, Dat zulken, die de hand aan den ploeg hebben geslagen, en achterom zien naar de wereld, niet bekwaam zijn voor het koninkrijk Gods; ja, dat zij hun leven verliezen zullen, Matth. 16 : 25.

c. Staat echter voor deze poort een weinig volks met een geheel ander gemoed, besloten, om daar liever te sterven dan weerom te keeren, zij weten dat weeromkeeren zeker de dood is; sommigen van dezulken hebben daar lang gestaan bij de poort en zij hebben geen licht om dezelve te zien en te kennen. Hagar was bij de fontein, maar zij zag ze niet, Gen. 21: 19, hare oogen moesten eerst geopend worden, toen zag zij ze. Anderen staan daar, zij zien deze en die ingaan, en hunne taal is gelijk die achtendertigjarige kranke aan het Bethesda, Joh. 5 : 5-7, telkens als ik kom, daalt een ander voor mij neder. Zij zien somtijds wel heerlijke dingen, maar zij zeggen: och! wat is dat alles, als ik er geen deel aan heb, was ik maar binnen; ja, zij roepen sterkelijk uit onwaardigheid, om kracht van boven om binnengebracht te worden, hun roepen is zoo eenvoudig. Och, Heere! ik kan niet komen, och! alles is van binnen en buiten mij tegen, en Gij zijt een vrij God, en het is waar, ik ben het onwaardig, dat is het beste roepen. En dat schreit en klaagt aan Jezus' voeten, totdat de rechterhand des Allerhoogsten verandert en krachtige daden doet,

als wanneer zij dan weleens onverwacht, ja, tegen hunne gedachten, door die poort, met eenen leidsman aan hunne hand, bij goddelijk licht, vervuld met liefde Gods en Christus, binnenraken in dat Konings paleis, en dan is het wel: had ik ooit zulk eenen weg gedacht! ik dacht dat het nog eens langs eenen zeer naren, benauwd en donkeren weg zou zijn, zoodat zij uitroepen:

O! wonder, boven wond'ren groot,
Dat ik **zoo** vuil, **zoo** naakt, **zoo** snood
Verworpen op den velde,
Ben opgevat, enz.

2. Dus ziet gij uit dit alles, dat het rechte vinden van de poort, waarvan Jezus Spreekt, vooronderstelt, het rechte zoeken van Hem, zonder met den eenen of anderen tekst, of verkwikking of optocht **weg** te loopen; een rechte zoeker moet den Persoon hebben en met Hem vereenigd zijn, of hij heeft geene rust. En dus ook dat dit rechte zoeken vooronderstelt, rechte overtuigingen dat men waarachtig buiten, ongelukkig, ja verloren is. Als men dat recht gelooft, dan gaat het zoeken eerst aan, zooals blijkt in die vrouw, die haren penning verloren had, Matth. 15 : 8, 9. O! zij dacht lang, hij zal hier of ergens nog verborgen liggen, zoolang had haar werk geen haast, maar zij het gezocht hebbende, en niet kunnende vinden, riep zij al hare vrienden en geburen te zamen, en toen was zoeken en kermen geen gebrek. Dat is het vrienden, o! dan raakt men aan het zoeken, en daarop volgt het vinden.

b. Jezus' getuigenis van de zoekers en vinders van deze poort, en van de bewandelaars van dezen weg, die ten leven leidt, is nu dit, dat zij weinigen zijn, die dezelve vinden.

1. Dat er weinige vinders zijn, bevestigt de Heere Jezus zelf; neemt maar Luk. 12 : 32, daar zegt de Heere dat het een klein kuddeke is, aan wie het des Vaders welbehagen is, het koninkrijk te geven, en Jer. 3 : 14 wordt het uitgedrukt, één uit eene stad, en twee uit een geslacht, die te Sion zullen komen. Het is waar, dat Jezus zegt, Luk. 13: 24, dat velen zullen zoeken in te gaan, maar daarbij staat, zij zullen niet kunnen; de dwaze maagden zochten ook, Matth. 25 : 10—12, maar de Heere zeide: Ik ken u niet, en de poort werd gesloten. Ook is dat waar, dat velen, ja alle menschen, elk op zijne wijze, leven en zaligheid zoeken, hetzij in of buiten zichzelf, en echter lezen wij in het vorige dertiende vers, dat de poort en den weg ten verderve, wijd en breed is. Dat er nu weinigen ten leven zullen geraken, blijkt ons overtuigende:

a. Omdat er weinigen in de wereld het licht van het Evangelie hebben, en onder hen, die het al hebben, zegt Jezus, Matth. 22 : 14, dat er onder die vele geroepenen nog maar weinigen uitverkoren zijn.

b. Omdat zeer weinigen waarlijk gaan neerzitten, en de kosten overrekenen, zoodat de schaal overslaat, de volle keuze der ziel naar God en zijnen dienst alleen. O! vrienden, was dat de weg, God en de wereld te dienen, elk op zijnen tijd, Christus met Belial, en de gerech-

tigheid met de ongerechtigheid te paren, bij de vromen vroom te zijn, en bij de wereld als de wereld, ik meen als de zedige wereld, zoodat men daar ook leeft, was dat de weg, daar zou de menigte op gevonden worden.

c. Omdat er weinigen zijn, die aan den strijd willen, die moed en hart hebben, om hun leven in hunne hand te nemen, om door alle tegenheden en verdrukkingen en tegen zonden van binnen heen te breken, en dus eene poort en een weg vol vijanden aan te doen, om huns levenswil.

d. Omdat weinigen van den grooten hoop der wereld willen afscheiden, zeer weinigen durven menschengunst en menschenvrees er aan wagen. De groote hoop is op den breeden weg ten verderve; en duidelijk staat er: volgt de menigte niet na, en Jes. 52 : 21, gaat uit het midden van hen, scheidt u af; ja Jezus zegt, Matth. 10 : 37, Zou wie vader of moeder lief heeft boven Mij, is Mijns niet waardig, gelijk ook, Ps. 45 : 71, 12, vergeet uw volk, en uws vaders huis, zoo zal de Koning lust hebben aan uwe schoonheid.

e. Gevolgelyk, omdat er zeer weinigen zijn, die waarlijk zien en gelooven, dat zij midden in den dood en de donkerheid liggen; vrienden; het praten er van is de zaak zelve niet. O! die dat ziet en recht gelooft, dien overvalt zijne praat wel, al te vol lekt niet uit, ledige vaten rammelen meest, en van dat gelooven, ja gevoelen, begint eerst het rechte zoeken; en hoe weinigen krijgen dit geluk! van de gansche eerste wereld kwam Noach met zijn achttal alleen in de ark, en hoe menigen bleef er buiten, die er zelf meê aan gearbeid had.

2. Is dit dan nu wonder, dat er weinige vindere van deze poort en weg ten leven zijn?

a. Daar het maar eene eenige poort, en maar een eenige weg is, en wel liggende in het midden van duizenden bijwegen en bijsporen. Salomo zegt: Spr. 14 : 12, daar is een weg, die iemand recht schijnt, maar die recht schijnende weg, (en zoo heeft elk den zijne) loopt uit van rondom, en overal, in den dood; eerst schijnt het de rechte weg, maar daarna zijn het wegen des doods, O! hoe bezwaarlijk is het op een onbekenden weg, in eene heide, waar menige sporen bij elkander liggen, het rechte spoor naar zijn einde te vinden! en niemand zou het vinden of aantreffen, tenzij de Heere Jezus, als een overste Leidsman en Wegwijzer Zichzelve aan de ziel openbaarde. Hierom bidt David, Ps. 25 : 4, 8, 9. Heere, maak mij uwe wegen bekend, leer mij uwe paden; de Heere is goed en recht, daarom zal Hij, de zondaars onderwijzen in den weg, Hij zal den zachtmoedige zijnen weg leeren.

b. Ja, daar het zulk eene zeldzame weg is; Ik, zegt Jezus, ben de weg, Ik ben de deur der schapen, Joh. 10 : 14. O! de Zone Gods moest zelf van den hemel afkomen, en tot zonde worden gemaakt, een verachte onder de mepschen, ja een niet geachte, volgens Jes. 53 : 3. Ja elk moest als den voet aan Hem stooten, tot Hij uitgeroerd was. En dat zou de weg zijn; wie zou dien weg ooit vinden? Jezus dankte zijnen Vader, Matth. 11 : 25, 26, dat Hij deze dingen den wijzen en

verstandigen verborgen en het aan kinderen geopenbaard had; ja Vader, (zegt de Heere) **alzo** is geweest het welbehagen voor U.

c. Eindelijk en ten laatste besluiten **wij** uit alle dezen deze eeuwige waarheid, dat er weinigen zalig zullen worden; wij lezen van dien godzaligen Chrysostomus, dat **hij** in de groote stad Antiochië, op den predikstoel staande, in zijn prediken tot het volk **zeide**: hoe velen meent gij dat er in onze stad zijn, die zalig zullen worden? het is wel **hatelijk**, wat ik zal zeggen, ik zal het echter zeggen; van **zoo** vele duizenden kunnen er geen honderd gevonden worden, die zalig zullen worden, ja ook van dezen twijfel ik. Ja de discipelen vragen Jezus, Luk. 13 : 23, 24, Heere, zullen er weinigen zalig worden? en Jezus beantwoordde **dit**, (hen aanmoedigende) zeggende: strijd, elk voor uzelfen maar, om in te gaan door de enge poort, toonende verder wat zware zaak dat is, als men hier in den genadetijd **zijnde**, denzelfen al overleefd heeft, als men begint buiten te staan. Derhalve vrienden, dient dit om elk haast te doen maken, om getrouw aan licht en 'plicht, en aan kloppingen van binnen te **zijn**. **Want**, zegt de Heere, velen zullen zoeken in te gaan, en zij zullen niet kunnen.

TOEPASSING.

Gaan **wij** over tot ons **zelfen**, **wij** moeten in het gemeen vooraf zeggen:

a. Dat **wij** allen geboren **zijn**, en van **nature** leven in den **allerongelukkigsten** staat, die uitgedrukt kan worden; **namelijk** op den wijden en **breeden** weg, waaraan onvermijdelijk het eeuwige verderf **vast** is. O! hadt **gij** daar indruk van, die naar het goeddunken van uw hart leeft! **gij** **zoudt** **zoo** menigmaal de klok van de kerk niet tevergeefs **hooren** luiden, die u ter behoudenis roept, en de middelen **zoo** menigmaal niet verwaarloozen.

b. Daar **wij** allen van **nature** daarvan gansch, ja **doodelijk** blind en onkundig zijn; **wij** weten het niet, wij willen het ook niet hooren of weten, daar **is** elk in de natuur afkeerig van en vijandig tegen. In het natuurlijke is het anders, daar bedankt men iemand, die hem waarschuwt tegen eenig verderf of schade, en al was het dat het geringste kind hem **zeide**: daar of daar staat uw huis in brand, al had het geen meer grond dan dat zeggen; wat maakt zulks echter eene aandoening van binnen! Wat gevoelt en gelooft men dat kwaad ligt, omdat men vreest voor schade! Maar hier in zooveel gewichtiger en **grooter** zaak, waar eene eeuwige schade van afhangt, is de arme mensch blind, doof, ja afkeerig, **om** gewaarschuwd en ontrust te worden. O! konden wij zien wat staat dit is.

c. Dat alle **degenen**, die dit gevaar van **zichzelfen**, en **tegelijk** van de hunnen, voor wie **zij** liefde hebben, nooit recht gezien en geloofd hebben, op dit oogenblik nog in dien **gevaarlijken** staat, en alle **oogenblikken** in gevaar **zijn**, om door de wijde poort, en langs den **breeden** weg, ten verderve te storten, en dat voor eeuwig.

d. Dat echter elk mensch een weg heeft, die hem recht toeschijnt,

Spr. 14: 12, en het laatste van dien weg, loopt uit in wegen des doods; spruitende voort uit de arglistigheden en ongekende verleidingen van het hart en uit den hoogmoed; de mensch gaat in dezen aan op **zijn** eigen oordeel en gedachten, op zijne getuigenis van zijn eigen weg.

e. Dat evenwel voor elk mensch, onder Evangelielicht levende, zaligheid, een heerlijk leven, hier geestelijk, en hierna volmaakt en eeuwig te bekomen is, is zeker naar de Heilige Schrift; het is te verkrijgen, hoe donker het er ook **bij** iemand uitziet. De Heere wacht om genadig te **zijn**, Jes. 30 : 18, en zulks blijkt op duizenderlei wijzen, het is zelfs met menigeen als met dien onvruchtbaren boom, die op nieuw gemest was; God zegt: laat hem nog een jaar staan.

f. Dat niemand van Adams val af, tot dit leven ooit gekomen is, of ooit komen zal, door eigen doen en plichten, door eigene gehoorzaamheid of de werken der wet, hoe schoon ook **zijne** gewaande godsvrucht hem in de **oogen** strale. De wet is door het vleesch krachteloos geworden, volgens Rom. 8: 3, Daarom zal door de werken der wet geen vleesch gerechtvaardigd worden, Rom. 3 : 20, daar staat nog een engel met een vlamdend zwaard, volgens Gen. 3 : 24, om den weg naar den boom des levens, door wettige gehoorzaamheid te bewaren, opdat hij er dus niet van ete en leve in eeuwigheid. Nu moeten het goddeloozen en onmachtigen **zijn**, die ten leven zullen geraken, door het doen van een ander, volgens Rom. 4: 5, God is het, die den goddelooze rechtvaardigt.

g. Eindelijk ook, dat allen! die ooit ten leven geraken zullen, vroeg of laat door deze poort Christus moeten ingaan, om dezen weg daar heen te bewandelen, elk moet kennis krijgen van den Heere Jezus, welke de natuur, het onderwijs, noch **zijne** studie, (hoe hoog **zij** ook ga in letter en bevattingen) hem ooit kan geven, **namelijk** eene kennis van Christus aan **zijn** hart, door openbaring bij **zijn** eigen licht, als de eenige poort; zoodat Jezus hem dierbaar en noodzakelijk wordt, tegen schulden, zonden, vijandschap en onmacht, en dat hij bij de keuze van Christus, al wat buiten Hem is, met **zijn** hart verzaakt, daarvan afgaat en hetzelfde varen laat. Dan gaat hij van zichzelf, van eigene gerechtigheid en kracht, van eigene wijsheid en verstandsredeneeringen, van de wereld- en zondedienst van ganscher harte af, en dan zien zijne **oogen** als een arend op Christus, en naar de belofte, Jes. 32 : 3, zullen dezulken nooit terug zien.

B. In het bijzonder.

a. Omzwervende mensch, in den donkeren staat der natuur:

1. Die het u verbeeldt, 'dat **gij** reeds door deze poort Christus ingegaan **zijt**, die het beste van u **denkt**.

a. Laet u toch eens overreden, dat **gij** de poort Christus mis **zijt**; het is immers op het leven af, hier te missen.

†. **Gij** besluit dat **gij** door die poort gaat, voornamelijk hieruit, omdat **gij** onder de verkondiging van het Evangelie leeft, waar menigmaal eene deur voor **Gods** volk geopend wordt, en dat past **gij** u

dan maar toe; en als Gods knechten de deur sluiten, dat hoort gij niet, dat laat gij over uw hoofd gaan; daarbij, omdat gij door den doop de kerk reeds zijt ingelijfd, en zulks achtervolgd hebt met de belijdenis te doen, en het gebruik des avondmaals niet verzuimt, meenende dat de toelating van de opzieners eene noodiging voor u is, in uwen tegenwoordigen stand; omdat dit alles bij u gepaard gaat met uitwendige eerlijkheid en oprechtheid, en wat verder gaat, met verstand en bevattingen van de woorden der waarheid, en met soorten van bevindingen, en wat nog hooger gaat, met verkeerung onder des Heeren volk, en met eenen smaak in het goede Woord Gods, Hebr. 6 : 5.

††. Maar waar blijft de Heere Jezus, die in alle die genoemde dingen invloeien moet? want die alle zijn geene poorten en ingangen, buiten Christus. Hoe komt het, dat Christus altijd, en op zijn best, achter aan komt of genoemd wordt? en dan nog maar als een ander zegt, dat gij van Christus niet spreekt? O ! die Christus niet anders kent dan bij de letter van de belijdenis, die kent Hem niet; zijt gij ooit tot Hem als de eenige poort gekomen? Wat heeft Hij dan toch aan u gedaan, toen gij tot Hem kwaamt? Dit zijn geene ongemerkte dingen, die men niet weten zou.

*. Zijt gij met uwe bergen van schulden, als een veroordeelde misdadiger bij uzelfen, tot Christus als die gerichtspoort gekomen? En zijt gij daar ooit een vrij man geworden? En hebt gij daar als een goddelooze, een genadig vonnis ontvangen ?

** . Hebt gij Christus als uwe sterkte en bewaring, tegen allerlei vijanden, alle oogenblikken noodig ? kunt gij Hem niet missen ? moet gij gedurig bij en in -Hem schuilen? en zucht gij daaronder als gij dit mist?

***. Ja drijft dit geluid, de verkondiging van Gods knechten, u wel ooit naar Christus? maakt dit wel ooit spoed om binnen de poort Christus te geraken, om maar in Hem gevonden te worden? Even als iemand, hoe nader hij aan de poort van eene stad komt, onder het luiden der poortklok, hoe meer vrees en haast hij krijgt, en hoe meer kommer voor het ophouden der klok, en voor het sluiten, ja voor zijn buiten blijven. Buiten is buiten, al was men voor de poort, ja wordt gij dan wel ooit begeerig naar Christus, als de klok van de kerk luidt? Denkt gij wel ooit: dat is mij eene roepende stem naar Christus? O! de verdoemden hebben ze niet.

****. En eindelijk, heeft Jezus Zichzelven ooit voor uwe ziel, als die poort, geopend? en werd Hij u als die eenige naam onder den ganschen hemel, om er door in te gaan en zalig te worden, volgens Hand. 4: 12, ooit bekend, en aan uwe ziel dierbaar? Ja weet gij wat het is, dat Hij zijn sleutel gebruikte? De heerschappij is op zijnen schouder, volgens Jes. 9: 5, men noemt zijnen naam wonderlijk; wat wonderlijke daden heeft Hij aan u gedaan? Wat weet gij van aanbieden, van getrokken te worden en van te loopen?

b. Menschen, wat denkt gij van uwen weg, waarop gij wandelt?

†. Gij meent dat gij op den weg zijt, die ten leven leidt, al zijt gij er door Christus niet opgekomen, en menigeen besluit dit hieruit:

*. Omdat hij van een ijdel, wulpsch, wereldsch en goddeloos gedrag, nu gekomen is tot eene geheele verandering van levenswijze; nu is de man zedig, kerksch, ja de vromen toegedaan; wel degelijk is dat eene zichtbare omwenteling, zulke is wel ergens af en ergens toegebracht, maar het is Christus niet.

**.

Omdat hij een vijand is van onkunde en onwetendheid, hij veroordeelt dat in ander. Hij weet dat hij thans meer kennis heeft; hij zegt ook: o ! wat is dat naar onwetend te zijn; hij zegt mede, dat menigeen verloren gaat, omdat hij geene kennis heeft, en daar zit de arme mensch op, en naar zijn oordeel en begrip is zijn weg zoo recht, dat hij niet vreest voor het einde van dien.

***. Omdat er een groote hoop volks op zijnen weg is, die hij voor goede Christenen houdt, met welke hij vereenigd is, en die alle even zedig en even zorgeloos en gerust zijn, zonder dat hij denkt aan dat woord: Wee den gerusten te Sion, en den zekeren op den berg van Samaria! Amos 6 : 1.

****. Omdat hij ook met groot vermaak zijnen weg bewandelt: hier kan een mensch zoo voldaan zijn in zijn bordeel en begrip, dat hij van binnen zeer gerust en vergenoegd is. Hoort zulke spreken van des Heeren weg vrijwillig te verkiezen, van grooten vrede te genieten en van zich te verlustigen in des Heeren weg, daar is hij bij, hij kent daar wat van.

*****. Eindelijk ook, omdat hij wisselvalligheden kent op zijnen weg; van licht of duister: als hij zoo vatbaar niet is, met zooveel lust en ijver niet leeft of bidt, of zoo vergenoegd en gerust niet is, dat heet hij duister. O! mensch, kweektet gij die ongerustheid aan, dat kon uw beste weg nog wel worden, maar nu bedriegt gij u.

††. Maar waar is Christus? Wat zal van uwen weg worden? Mocht gij het gelooven dat die weg, die paden, de hel vasthouden; gij hebt Jezus niet noodig. Ei! ziet eens of gij het zonder Jezus op uwen weg niet wel stellen kunt; als gij rechtuit zoudt spreken, dan zoudt gij zeggen: al die zwaarhoofdigheid en dat licht des Geestes, dat Christus aan zijne hand gesteltelijk als een wegwijzer te moeten hebben, en zoo arm en ellendig, en steeds vloekwaardig zich met de daad voor God te gedragen, en op zijne beste werken, al had men anders geene zonden, het doodvonnis met zijn hart te schrijven, het zijn maar een deel woorden en zaken zonder zin. Dus zijt gij een vijand van Christus, en daar blijvende, zoo God u niet bekeert, daar gij nu nog onberoepelijk verre van af zijt, zult gij in uwe zonden sterven, en dit leven eeuwig missen. O ! gij waagt veel: Van Lodensteyn zegt: dat zulk een stand zijne tienduizenden verslagen heeft; en daarom mogen en moeten wij uit liefde des naasten elkander waarschuwen, hetgeen een dichter zegt:

01 raakt de deur eens toe,

Zij blijft in 't slot, al schreeuwt g'uzelven moe,

Eer dan de poorte sluit,

Strijd, ziel, om in te gaan, terwijl de poortklok luidt.

2. Eindelijk vrienden, die er begeerig naar gemaakt zijt,

a. O! rust gij niet in zulke dingen, noch in veel hoogere dingen, rust niet buiten Christus.

b. Verzoekt den Heere Jezus dat Hij, zijne hand aan u houde, tot gij ook binnengebracht en met Hem vereenigd zijt.

c. Griipt eenen moed op de eeuwigheid, die er in Gods deugden is; en daarop, dat de Vader zijnen Zoon tot zulk eene poort en weg gemaakt en gelegd heeft, en als tot eene brug over die oneindig gevestigde kloof, tusschen God en uwe ziel.

d. Eindelijk, staat gij, als voor de poort, neemt toch uwen tijd waar, het zijn nu de vindenstijden; somtijds gaat de poort eens open, en dan wordt zij weer gesloten. Als gij dezen en dien ziet ingaan, laat dit u eenen 'moed bijzetten, en doen roepen: o! ik moet, en ik kan niet; met David, Ps. 31:16, mijne tijden zijn in uwe hand; ja, zoekt maar uit de laagte, als een alles verbeurd, en niets verdiend, noch te eischen hebbende, als een arme bedelaar, aan den dorpel van deze poort te blijven liggen wachten, met klagen en kermen, tot het den Koning behage, de deur van uwe gevangenis en van uw hart te ontsluiten, en u deze poort te openen, zoodat gij met al het rechtvaardig volk ingaat, hetwelk de getrouwheden bewaart.

b. Kinderen van God.

1. Het was uwe wijsheid noch beleid niet, het was uwe goede geschiktheid en uw goede wil niet, dat gij reeds ingegaan zijt door de poort Christus, in die onbekende stad, waarin gij nu thans bevindt, dat volgens Ps. 87 : 3, heerlijke dingen van gesproken worden De groote Koning heeft u doen naderen, om bij Hem te wonen; gij zijt nu op den weg, die ten leven leidt, door Christus gekomen, en hebt plaats genomen in Gods huis, Jes. 56 : 5, onder de zonen en dochteren; nu kan noch zal de bovenstad u missen, het ga hier ook hoe het ga, want Christus ia uwe poort op den we'g, Hij is uw weg zelf, ja Hij staat ook in voor het einde; door Hem zult gij ook ingaan in het leven der heerlijkheid.

2. Dewijl nu" alle deze dingen zoo zijn, en zoo vast zijn, o! hoedanigen behoorden wij te zijn in een heiligen wandel en godzaligheid, 2 Petr. 3 : 11.

a. Wat moest dit steeds boven liggen: wij hebben hier geene blijvende stad, maar wij zoeken de toekomstende, Hebr. 13 : 14. Wij zijn hier vreemdelingen, en maar gasten, Hebr. 11: 13. Reizigers laten onderweg zich niet ophouden, zij zien wel wat er te zien is, maar zij maken zich daar niet vast, zij hebben een tehuis komen in het oog. O! wat is het er menigmaal ver af door de verleiding der wereld en der zonde.

b. Ja wat moesten hier zich de harten steeds naar boven verheffen! en om te bedenken dat boven is, en om van boven recht te kunnen zien wat alles hier beneden is De bruid zegt eens, Hoogl. 7 : 5, de

Koning is gebonden op de galerijen; wel vrienden, uwe voeten zijn staande binnen die muren van dat Jeruzalem, vindt gij daar geene alleraangenaamste galerijen? O! als gij gestaltelijk wat van dat gezette verlustigen in den Heere hadt, gij zoudt wel meer krijgen, ja gij zoudt zien dat de Koning Zichzelven bond, als het ware, op die galerijen van verlustigende overdenkingen of bepeinzigen, en verheffingen zijns volks.

3. Tot uwe besturing en moedwerving:

a. Houdt u toch dicht bij de poort Christus, daar is bewaring, gedurige vergeving, en vrijspraak wegens scheidingmakende zonden; daar is trekking en nadere verbinding te wachten; ja, daar zullen al de ingestelde genademiddelen u als eene ruime poort worden; daar hebt gij ook alleen opening te wachten in deze donkere tijden over Nederland, om recht aan het werk te geraken, en om door Christus het land behoudenis aan te brengen.

b. Och! dat al Gods kinderen op dezen weg als een eenig man vereenigd wandelen mochten! dat zij allen eenerlei hart, eenerlei zin en gevoelen op hun hart voor God droegen! Wie weet, hoe haast de rechterhand des Allerhoogsten zou veranderen en krachtige daden doen!

c. Ja eindelijk en ten laatste, volk des Heeren, ten einde van uwen weg zal de Heere Jezus van rondom, en van alle kanten, u eene heerlijke en eene ruime poort zijn, in de stad der heerlijkheid, gij kunt dit uit het zinnebeeld afnemen, Openb. 21: 21. Het Jeruzalem, uit den hemel nedergedaald, had twaalf poorten, elke poort van eene parel. Jezus is die parel van groote waarde, en hoe, en in welk opzicht en van welke zijde gij Hem gebruikt, Hij zal uwe heerlijkheid en uw ruime ingang zelf zijn. O! vrienden, bewaart toch uwe macht, uw recht aan dien boom des levens, door het dicht bij Hem te houden, in eene Evangelische gehoorzaamheid. De wereld moge zeggen, dat gij laag van geest zijt, de getuigenis Gods is meerder dan die der wereld, en dat is wat anders. Wat is er hooger geest, dan dat men tronen; kronen en wereldliefe kan met den voet schoppen, en dat bij dingen, die men niet ziet? O! dat doen geene lage geesten; die dat doen, in die werkt de allerhoogste Geest, de derde getuige in den hemel, de Heilige Geest krachtig; wel houdt gij dan maar uwen loop in het nauwe pad. Mochten wij als een eenig man vereenigd staan en werken! Wie zal zeggen, welke verandering of hervorming de groote God door zijne oordeelen, door pest. of door het zwaard, in onze Nederlandsche wereld zal maken; dat dit u ook opwekke, om sterk om den Heiligen Geest, onder de oordeelen, te roepen. Wie nu het rech tste en het meeste werk voor den Heere hebben, zullen dan het gemoedigst zijn, dat is eene waarheid, eeuwig en altijd. De Heere leere het ons door zijnen geest, en leide ons steeds in den weg des verstands! Amen.

DE HOORDERS EN DADERS DES WOORDS ONDERSCHIEDEN.

OF

Eene verhandeling ter voorbereiding voor den Biddag.

Een iegelijk dan, die deze mijne woorden hoort, en dezelve doet; En een iegelijk, die deze mijne woorden hoort, en dezelve niet doet;

MATTH. 7: 24a, 26a.

MATTHEUS, anders ook Levi genoemd, de zoon van Alféus, van den Heere Jezus inwendig geroepen, volgens Mark. 2: 14, en van een goddelooze een heilige, ja, van een tollenaar een apostel en evangelist gemaakt zijnde, volgens Matth. 10: 3, heeft dit Evangelie, als een oog- en oorgetuige van alles, geschreven: de juiste tijd van zijn schrijven, gelijk ook hoe het met hem gegaan is na Christus' hemelvaart, is onzeker; de kerkelijke geschiedschrijvers zeggen wel iets daarvan, maar die zijn wel drie of vierhonderd jaren daarna eerst beginnen te schrijven, en hebben vele bijzonderheden van geruchten moeten overnemen.

A. De evangelist schrijft in zijn gansche boek alleen van den Heere Jezus Christus, als zijnde zijn hart, mond en pen daarvan vol; als:

a. Van zijn Persoon en zijne komst in de wereld, hfdst. 1.

b. Van zijn leven en zijne openbare bediening, hfdst. 2-25 ingesloten.

c. En eindelijk, van zijn uitgang uit deze wereld, namelijk, van het schrikkelijke verraad omtrent Hem gepleegd, van zijn daarop volgend lijden, dood, opstanding en van den last en de bevelen, die Hij, aan zijne discipelen gaf vóór zijn vertrek van de aarde, van hfdst. 26—28 ingesloten.

Nopens Jezus' leven en zijne openbare bediening, daarin handelt de evangelist:

1. Van Jezus' leven, vóór zijne openbare bediening, als: van zijne vlucht naar Egypte, van zijn doop, van des duivels aanvallen op Hem, van hfdst. 2: 1 tot hfdst. 4: 16 ingesloten.

2. Van Jezus' openlijke bediening zelve, van hfdst. 4: 17 tot hfdst. 25 ingesloten; dit doet de evangelist in diervoege:

a. Dat hij eerst van het aanvaarden der bediening spreekt, hfdst.

4 : 17, zeggende: Van toen aan heeft Jezus begonnen te prediken en te zeggen: bekeert u, want het koninkrijk der hemelen is nabij gekomen; gelijk de Heere daartoe ook zijne discipelen riep en uitzond.

b. En dan spreekt de evangelist van *de uitvoering zijner bediening, van hfdst. 4 : 18 tot hfdst. 25 ingesloten, en wel eerst van zijne openbare leerredenen, dan van zijne redewisselingen, **gelijkenissen** met hare uitleggingen en zijne velerlei groote wonderwerken.

B. Dus beschrijft Mattheus Jezus' eerste openbare leerrede, van hfdst. 5 : 1 tot hfdst. 7 ingesloten, in **dier** voege:

a. Dat hij de gelegenheid aanwijst tot deze prediking, hfdst. 5 : 1, 2.

b. Dat hij de prediking zelve voorstelt, van hfdst. 5 : 3 tot hfdst. 7 : 27 ingesloten.

c. En dat hij eindelijk van de uitwerking dier prediking spreekt, zoodat er ontzetting kwam onder de schare, hfdst. 7 : 28, 29.

Nopens de leerrede zelve van den Heere Jezus, daarin vinden wij:

1. Eene alleruitlokkendste inleiding, behelzende van rondom zaligheid, en wie zulke gelukkige menschen zijn, zeer dienstig tot opscherping van de aandacht der toehoorders, **alzo** alle menschen wel willen zalig worden, elk echter op zijne wijze; hfdst. 5 : 3-16 ingesloten.

2. De verklaring der stukken van Jezus, vervuld met toepasselijke redenen, dit was Jezus' wijze van doen; van hfdst. 5 : 17 tot hfdst. 7 : 23 ingesloten.

3. Dan eene krachtige vermaning en waarschuwing van Jezus, **bij** wijze van **bijzondere** toepassing op elk mensch, hoofd voor hoofd, hfdst. 7 : 24-27 ingesloten, zeggende: Een iegelijk dan, die deze mijne woorden hoort, en dezelve doet, enz. Mocht elk onzer **zichzelve** onder de behandeling kunnen zien en onderscheiden! Vrienden ! het worden vast gansch donkere dagen; elk mag wel navragen hoe hij al zijne dagen gehoord, en welk huis van hoop op zaligheid hij gebouwd, en waarop hij het gegrond heeft. O! het kon **zijn**, dat het haast aantoot leed.

In de woorden van vs. 24-27 vinden wij twee hoofddeelen:

A. Tweeërlei soort van menschen tegenover elkander gesteld, van welke de Heere Jezus spreekt in de eerste gedeelten van vs. 24. 26.

B. En dan de tweeërlei getuigenis van Christus wegens dezelve en hun verschillend werk, en wegens den laatsten zeer verscheiden uitslag hunner zaken, in eene zeer gepaste gelijkenis voorgesteld, vs. 24b, 25, 26b en 27.

A. Het eerste zullen wij nu alleen verhandelen, daarin slaan wij het oog:

A. Op de eenerlei benaming van Christus nopens tweeërlei soort van menschen; Jezus noemt ze beide: die deze mijne woorden hoort.

B. Op het tegenovergestelde onderscheid, dat Jezus maakt in die twee soorten van menschen. Jezus spreekt van zulke hoorders, die zijne woorden doen en die ze niet doen.

C. **Eindelijk**, op de toepasselijke wijze van voorstelling, of de be-

paling der zaken tot alle menschen, hoofd voor hoofd. De groote Heere zegt: Een iegelijk dan, die deze mijne woorden hoort en dezelve doet, of die ze niet doet.

A. Belangende het eerste, daarin slaan wij gade:

a. Jezus' woorden, welke de Heere tot het voorwerp van het hooren stelt. Jezus zegt: deze mijne woorden, waardoor wij hier eenvoudig verstaan kunnen den voornamen inhoud dezer leerrede, namelijk:

1. Die woorden van zaligheid, en de kenteekenen dergenen, die zalig zullen worden, hfdst. 5 : 3-16 ingesloten.

2. De woorden der wet, welke Jezus vastmaakt, als zedelijk zijnde, tegen de wetbestrijders, aanwijzende tegelijk dat niemand zalig zal worden, die in zijne beoefening een van de minste geboden verwerpt, en met opzet alzoo anderen leert; hfdst. 5 : 17-48 ingesloten.

3. De woorden van onderwijzing wegens verscheidene godsdienstplichten, en de wijze daarvan, als:

a. Wegens het rechte aalmoezen geven, hfdst. 6 : 1-4 ingesloten.

b. Wegens het rechte bidden, hfdst. 6 : 5—15 ingesloten.

c. Wegens het rechte vasten, hfdst. 6 : 16—18 ingesloten.

d. Eindelijk, wegens het rechte vertrouwen en toebetrouwen van al zijne zaken' op en aan den Heere, met waarschuwing tegen die dingen, die daarin zoo schadelijk zijn, hfdst. 6 : 1.9-34 ingesloten.

4. De woorden van besturing van den Heere Jezus, als:

a. Hoe te verkeerren omtrent zijne naasten, namelijk:

†. In het oordeelen van zijne naasten niet lichtvaardig te zijn, maar de wet van wedervergelding, gelijk ook de plagen van zijn eigen hart in het oog te houden, hfdst. 7 : 1-5.

††. Zeer omzichtig te zijn in het aanspreken van zijne goddelooze of spottende naasten, ten einde men niet meer zonden verwekke, hfdst. 7 : 6.

b. Hoe te verkeerren omtrent den Heere, om zaken van den Heere te verkrijgen, namelijk, in geloof, als een kind tot zijnen vader te gaan, hfdst. 7 : 7-12.

c. Hoe men zich best wachten zal voor de verleiding der valsche leeraars; namelijk, niet beter dan door te vluchten naar, en in te gaan door de enge poort Christus, dáár is men eerst recht bewaard, hfdst. 7 : 13-20 ingesloten.

5. Eindelijk, de woorden van aandrang dezer zaken, door den Heere Jezus genomen :

a. Van de zaligheid, die alleen aan de beoefening dezer zaken vast is, hfdst. 7 : 21. Niet een iegelijk, (zegt de Heere) die tot Mij zegt: Heere, Heere ! zal ingaan in het koninkrijk der hemelen, maar die daar doet den wil mijns Vaders, die in de hemelen is.

b. Van het bedrogen uitkomen en missen, dat de groote menigte op het einde zal ondervinden, hfdst. 7 : 22, 23, Velen zullen te dien dage tot Mij zeggen: Heere, Heere! hebben wij niet in uwen naam geprofeteerd en in uwen naam duivelen uitgeworpen, en in uwen naam vele krachten gedaan? En dan zal Ik hun openlijk aanzeggen : Ik heb u nooit gekend ; gaat weg van Mij, gij, die de ongerechtigheid werkt!

b. Eindelijk slaan wij gade het hooren dezer woorden; Jezus zegt: die deze mijne woorden hoort. Het is opmerkelijk, dat het goede hooren, vs. 24, en het kwade hooren, vs. 26, beide door den Heere Jezus meteenlei benaming een hoor& genoemd wordt; hierin staat ons te letten:

1. Op de personen, die men voor de slechtste hoorders niet en al te houden heeft. Verstaat door de slechtste hoorders, hier genoemd, geene openbare goddeloozen en vijanden van Gods zaak en volk naar buiten, noch ook gansch afkeerige menschen, maar voornamelijk uitwendig godsdienstige menschen, gemeene belijders, en waaronder zelfs vijanden zijn van grove zonden; gelijk Jezus in het vorige niet spreekt van de allergoddelooste en zorgelooste menschen, maar van een geheel ander volk, namelijk, die mede Heere, Heere! roepen, en op hunne wijze in Jezus' naam prediken en vele krachten doen, en die dus ook lust hebben tot hooren, zooals de Joden, Jes. 58 : 2.

2. Op het groote verschil, dat er is tusschen het hooren, vs. 24, en tusschen het hooren, vs. 26 gemeld; laat ons derhalve dit verschil eens nagaan, en ons hooren daarbij eens neerleggen en daaraan toetsen.

a. Het niet recht hooren is een werk van de natuur; voortkomende uit de gewoonte en wijze des lands, of uit eene ordentelijke opvoeding, of uit vermaak in de gaven, waarin men zichzelf verlustigt, gelijk Ezechiëls toehoorders; hij was als een, die wel speelt, Ezech. 33:32; of ook uit eene ontwaakte conscientie, alleen uit vrees voor straf, voor hel en verdoemenis; dit alles is een werk dat in het hooren eindigt, hij is met bloot hooren voldaan en rust er in; hij gevoelt, dat, hoe meer hij hoort, hoe lichter zijn pak wordt, daarom gaat hij ernstig ter kerk en zoekt de beste middelen, en merkt daarbij niet dat hij niet meer is dan anderen, die daartoe geen lust hebben; dus bouwt hij daarop, en zal, zooals in het vervolg zal blijken, daarmede bedrogen uitkomen, want het is niet anders dan een dood en blind hooren, alzo hij zóóver van zichzelf, van zijn hart en van zijnen nood af is, dat hij niets minder hoort onder het hooren, dan hetgeen zijnen stand raakt, en tot zijn vrede met God langs den weg van verzoening in Christus dienende is, derhalve ver van met het hart geloovig te hooren, ver van Gods stem onder het hooren aan het hart te hooren, en volgens Hebr. 6: 7, gelijk de aarde, die dikwijls den regen indrinkt, en de heide, welke dor en onvruchtbaar blijft.

b. Maar het recht hooren is een werk van den Geest van Christus. Het sluit in geloof en gehoorzaamheid; waarom wij lezen, Luk. 6: 47, dat Jezus zegt: een, iegelijk, die tot Mij komt en mijne woorden hoort. Dus is dit hooren een gehoorzamen, vloeiende uit geloovig komen tot Christus; dit is een zeer begeerig hooren, voortspruitende uit rechte ontdekking en overtuiging van den Geest van Christus van zijn alleszins verloren zijn in zichzelf, naar de belofte, Joh. 16: 8, dat de Geest overtuigen zou van zonde, gerechtigheid en oordeel, hetwelk naar de kracht des woords eene volle overtuiging is, namelijk zoo, dat de laatste reden voor zijne valsche hoop hem ten eenemaal

ontvalt. O! dan wordt een mensch eerst recht overtuigd van gerechtigheid, namelijk, van de rechtvaardigheid Gods, van de wegwerpelijkheid van al zijne gerechtigheid en van de noodzakelijkheid van de gerechtigheid des Middelaars; ja, dan wordt zulkeen eerst recht overtuigd van oordeel, namelijk, dan gelooft hij eerst recht het woord der bedreiging: ten dage ais gij daarvan eet, zult gij den dood sterven, gewisselijk sterven, stervende 'sterven. Hieruit vloeit nu, dat zulkeen zijn heil van elders, namelijk, van den God Israëls begint te zoeken, en wetende dat de Heere de dwaasheid der prediking als het middel ingesteld heeft, zoo wordt zulkeen zeer begeerig om op een misschien, wie weet, God mocht zich wenden, daaronder neerkomen en de kracht zijns Geestes bij zijne eigene instelling paren, onder dat woord met zuchtigen naar boven te gaan nederzitten. Zulkeen is dicht bij zijne ellende, anders is er geen recht hooren, zoo iemands ooren zijn gewekt, hij hoort aan zijn hart, en heeft geene rust buiten Christus; wat hij ook moge hebben, het middel ter behoudenis, om met God verzoend te worden, moet hij hebben. Ja, zulkeen is dicht bij zijne onmacht, goed te doen is niet bij hem, hij vindt het niet, en daaruit ziet hij, dat hij eerst in Christus moet staan, zal hij ooit in Hem vruchten dragen. O! dat vruchten dragen, dat gehoorzamen, dat voor God leven is echter zoo iemands hartelust, en om daartoe te komen, zoekt hij den Heere Jezus, en gemeenschap aan en vereeniging met Hem door het geloof, volgens Joh. 15, Die hier ooren heeft om te hooren, die hoore.

B. Belangende het tegenovergestelde onderscheid, dat Jezus maakt in die twee soorten van menschen. Jezus spreekt van zulke hoorders, die zijne woorden doen en die ze niet doen; hierin slaan wij gade:

a. De hoorders, die Jezus' woorden doen, of de daders des woords. Jezus zegt vs. 24: Die deze mijne woorden hoort en dezelve doet; hierin staat ons te letten:

1. Wat door dit doen van Jezus' woorden te verstaan zij, namelijk, het drukt eenvoudig uit de beoefening van het gansche Christendom, van de leerstukken der zaligheid, en dus verschilt het oneindig van het hoogste gemeene werk en van de schijnzaden, die er in de kerk zijn, ja, zooveel als voorpratens van voorgangers verschillen.

a. Dit doen van Jezus' woorden vooronderstelt in eene ziel, dat zij Christus als het einde der wet (waarin zij zich dood gewerkt heeft) en als het einde van al haar zoeken gevonden heeft, en dat zij zich en haren eeuwigen staat en werk op Hem voor tijd en eeuwigheid geworpen en verlaten heeft, en dat zij dus in Jezus' gemeenschap eene nieuwe natuur, eene vanzelfheid ten goede, om voor God te leven 'en zijn beeld meer gelijkvormig te worden en zulks naar buiten uit te drukken, ontvangen heeft.

b. Dit doen van Jezus' woorden sluit in met één woord, namelijk, met al zijne macht, echter afgedreven van alle eigene gerechtigheid en kracht, en in Christus sterkte en kracht staande, en met voornemen des harten te pogen, om alles; wat voor de hand ligt, niet

anders te verrichten dan Gode behagelijk, en dus de kracht van Jezus' woorden in het hart ontvangen hebbende, naar buiten door daden te laten zien en uit te drukken, tot de ziel het einde van dat doen, daar zij hare zaligheid hierin Fekent, en van haren Christelijken wandel, namelijk, de volle zaligheid, bekomt, waar het volmaakte doen alleen plaats zal hebben. Hiervan lezen wij, Ps. 15 : 1, 5, Die zal wonen op den berg van Gods heiligheid. Die deze dingen doet, zal niet wankelen in eeuwigheid. Het wordt genoemd, Ps. 103: 18, Een gedenken aan Gods bevelen, om die te doen, en Rom. 2 : 13, Daders der wet; zoo ook den gans'hen brief van Jakobus door, en bijzonder Jak. 1: 22, Zijt daders des woords en niet alleen hoorders, uzelfen met valsche Overleggingen bedriegende. En dat geen Christen, hoe groot ook, de wet ontwassen is, ja, dat het niet te laag is voor een groot Christen dagelijks bij de wet te blijven staan en daarin te zien, om zijn oneinig verafzijn van die wet te beschouwen, en om dus een dader des werks te worden, toont Jakobus, hfdst. 1: 25, en zegt, dat die alleen gelukkig is in dat zijn doen. Verder staat ons te letten:

2. Waarom de beoefening des Christendoms en van de leerstukken der zaligheid een doen genoemd wordt.

a. Niet ter oorzaak, dat der Christenen doen de grond zou zijn van hunne zaligheid ; o, neen! daarin is geen gewicht; het is wel waar, dat door doen de zaligheid zoowel na als vóór den val bekomen wordt, de hemel moet toch verdiend worden. Maar dat is ook waar, dat na den val de zaligheid alleen verkregen wordt door het doen van een ander, aan wiens Persoon gemeenschap moet hebben, zal zijn volmaakt doen op onze rekening komen en zal men zalig worden. Die andere deur is nu voor eeuwig toe, volgens Rom. 8: 2, Door de wet (in eigen persoon. te volbrengen) zal geen vleesch meer gerechtvaardigd worden. **alzo** de wet door het vleesch krachteloos is geworden. "Daar staat nog een engel met een vlamvend zwaard voor dien weg naar den boom des levens, of om het leven door **zijn** doen te **verkrijgen**, die weg is na den val' doodelijk geworden; dit "is die oude godsdienst, waar elk mensch in geboren wordt en van veranderen moet; doch hoe zwaar valt het van godsdienst te veranderen, en wel, waarin ouders en voorouders geweest zijn en waarin velen gestorven zijn !

b. Maar dit wordt een doen genoemd, omdat de beoefening van Christus' woorden en van de leerstukken der zaligheid eene vrucht is van de nauwe geloofsvereëning met Christus. O, die met Christus vereënid is, **zoo** iemands werk **blijft bij** geen bevatten alleen, **bij** geen praten, ja, **bij** geen praten van het doen; hij is wel eens zeer omzichtig in het bespreken van zaken, die **hij** meent niet **bij** onderzanding te kennen, en wel eens zeer benauwd, doch zeer verkeerd, dewijl hij zich al te groote maat van bevinding voorstelt; maar de zaken der woorden worden in **zijn** hart overgedrukt, en in meerdere of mindere mate wordt **hij** naar **Gods** en Jezus' woorden veranderd; en dus doet **hij** Jezus' woorden dan:

†. Als hij teeder voor God leeft, en als hij zijn licht door wandel, ja, zonder woord laat schijnen, Matth. 5 :16.

††. Als hij eene arme van geest in oefening is. Een, die tot al, wat hij doet, wind van boven gestaltelijk noodig heeft, die drukt daarmede uit, dat hij is degene, die hij waarlijk is, namelijk, een af hankeling; dan doet hij Jezus' woorden, anders verblijdt hij zich in zijne eigene gaven en kracht van zeggen.

†††. Als hij zijne boosheid van binnen meer in den grond leert kennen, en de schuilhoeken van zijn ondoorgroendelijk hart hem hoe langer hoe meer worden ontdekt, zoodat hij al lager en nederiger voor God, en de zonde hem ondragelijker wordt.

††††. Als hij zijne onmacht recht gevoelt, zoodat hij Jezus hoe langer hoe minder missen kan, dan heeft hij tot alles Jezus zoozeer noodig, zoowel in tijdelijke zaken tot licht, sterkte, bestuur en wijsheid, als in het geestelijke tot verrichting van al zijne plichten, tot dooding zijner zonden en tot oprechtheid om te kunnen blijven staan in den strijd tegen zonde en verzoeking, en tot voortzetting der heiligmaking. Die Jezus en zijn Geest gedurig noodig hebben tot alles, ja, die in alle zaken, waaraan zij hunne handen slaan, de kracht gevoelen van dat goede woord, Joh. 15: 5, Zonder Mij kunt gij niets doen; dat zijn de rechte Geestdrijvers, zonder wiens leidingen niemand Jezus toekomt.

†††††. Eindelijk ook, als Gods wil, weg en welbehagen zijn lust, verkiezing, ja, zijn wil, weg en welbehagen wordt. Hoe meer eene ziel vordert in het stuk van de verloochening van zichzelf, hoe meer de zaken der woorden in zijne ziel worden overgedrukt, en dus de woorden van Jezus in zulk eene ziel doen worden; dan doet hij Jezus' woorden, als hij niet tevreden is met de waarheid, maar met het doen der waarheid, volgens Joh. 3: 21, en dan wil hij wel tot het licht komen, waarvoor menig ander schuw is, opdat zijne werken openbaar worden, dat zij in Gode gedaan zijn.

b. De hoorders, die Jezus' woorden niet doen, beschrijft Jezus, vs. 26^a, Die deze mijne woorden hoort, en dezelve niet doet. Hierin staat ons te letten:

1. Wat door dit niet doen van Jezus' woorden te verstaan zij, namelijk,

a. Dit drukt niet uit, dat de mensch in het zedelijke, zoowel als in het natuurlijke, geene tweede oorzaak, of geene oorzaak zijner zedelijke daden zou zijn, als ware hij in het zedelijke en ook in het geestelijke als een stok of blok. O' neen! dit is eene eeuwige waarheid, naar den stand, waarin elk mensch is, daaruit werkt hij, uit zijn heginsel en tot zijn einde, en dat wel met kracht. Staat hij in Christus, zoo werkt hij ook uit Hem, en brengt als eene tweede oorzaak, Gode vruchten voort; en staat hij in zichzelf, onder de banden van het verbroken werkverbond, hij werkt ook daaruit, en hij kent geene andere kracht dan eigene kracht, hij kent geene geestelgkē armoede of onmacht als zijn eigen verdoemelijk kwaad.

b. Dit niet doen van Jezus' woorden drukt des menschen ramp-

zaligen natuurstaat uit, namelijk, 'dat hij op zichzelf, en niet in Christus vereenigd staat, en gevolgelijk, dat hij niets doet, dat den Heere welgevallig is ; integendeel, dat hij een vijand van het doen van Jezus' woorden is, en derhalve heeft hij geene genade, vermits het doen van Jezus' woorden de proef is op de groote som. Het is, namelijk, een bewijs der oprechtheid en waarheid van waarachtig tot Christus gekomen,' en met Hem vereenigd te zijn, en dus is hij alleen een hoorder en geen dader des Woords, Jak. 1 : 22. Laat ons met een woord eens zien, hoe een natuurlijk mensch echter al werkt, wat hij al doet en waaruit zijn doen en werken al voortvloeit; namelijk:

†. Een mensch in den natuurstaat werkt dus: elk heeft natuurlijk met alle Adamskinderen gemeen eenen trek, niet naar zijn verderf, maar naar zijn welzijn, behoudenis, vrede en zaligheid, en voor zoo ver hij iets gelooft van eene onsterfelijke ziel, of een wezen te hebben, dat voor eene eeuwigheid is geschapen, in zoo verre is hij op zijne wijze ook verlangend, om eeuwig wel te zijn. Ter oorzaak nu van zijn val in geestelijke blindheid, in dood, ja, in vijandschap tegen God, en tegen het werk Gods, en tegen den weg Gods, waardoor en waarlangs alleen de Heere zondaren zaligt, zoo bearbeit hij zijne zaligheid naar zijne eigene gedachten, meenende elk bijzonder bij zichzelf, dat hij den rechten weg ter zaligheid bewandelt. Salomo zegt, Spr. 14 : 12, 'Die weg schijnt hem recht, hoewel die weg van rondom uitloopt in wegen, die alle in den dood eindigen; het aldus met den mensch gesteld zijnde, vat en grijpt hij maar alles aan, wat maar rust in zijn gemoed veroorzaakt, zonder onderzoek te doen, of zijne rust een goeden of een valschen grond heeft, en dus houdt hij voor bewijzen van genade, dingen, die het waarlijk niet zijn; en daarop gaat 'die arme mensch' dan zitten, en hij verderft zich voor eeuwig. Op den grond van het hart van elken *natuurlijken mensch ligt, liever te sterven dan waarlijk en geheel ontdekt te worden, liever met de stroowisch in de hand te zinken en te verdrinken, dan los te laten; ja, liever met al zijn spinsel, dat hij tot hertoe gemaakt heeft, het voor eeuwig te wagen en daarmede eene lange, donkere eeuwigheid in te gaan, dan aan deze zijde van de eeuwigheid met zijne werken tot het licht te komen, ten einde het openbaar worde; en dus haat hij het licht, Joh. 3 : 20, omdat zijne werken boos zijn, en hij bekommerd is, dat de valscheit zijns werks hem openbaar worden en ontvallen zou.

††. Ziet nog, wat hij echter al aanvangt te doen ; namelijk:

*. Behalve dat hij, eene benauwde conscientie hebbende, alles kan doen, hetgeen naar eigenwerkelijk is, om den hemel te bekomen, met allerlei soorten van besluiten te nemen, en in alles met kracht te verbeteren, zoodat hij naar buiten als sierlijk wordt en veel gerucht maakt.

** . Kan hij zóó ver komen in zijn doen, door gemeen licht en gaven bij zijn verstand in den Bijbel en in de bevindingen van Gods volk, dat hij alles genoegzaam nadoen of in schijn doen kan, hetgeen

Gods volk geestelijk en bij, des Geestes licht verricht, als: dat hij eene soort van vernedering op zijn schepsels kan hebben en vertoonen, eene soort van geloof en hoop kan hebben en oefenen, eene soort van vrouwen op God, ja, dat hij vele deugden kan oefenen, (van buiten gezien) deugden gelijkende. Ziet dit maar, 1 Cor. 13 : 1-3 en Hebr. 6: 4-6. Deze dingen zullen in het vervolg onder de zandgronden nader te pas komen, en daarom scheiden wij er nu van af.

†††. Ziet nog, waaruit het doen van zulk henen en al dit werk voortvloeit; namelijk, het kan zijn:

*. Eene vrucht van de natuur. Neemt eens, iemand kan van nature eene stille en zedige bedaardheid en gelatenheid in alle zaken hebben, niet te verblijd, niet uitgelaten, en wederom niet te bedroefd; en als iemand daarbij heeft een fraai oordeel en verstand in de waarheden van Gods Woord, waarop hij met zijn natuurlijk verstand als het ware met de borst gevallen is, en in Wier onderzoek, en om al meer en dieper in de geestelijkheid in te dringen, hij lust heeft; ja, als hij daarbij 'een gemeene zoeker is, die vlijtig werkt om zalig te worden, met den letter van het Evangelie in zijne hersenen, is het wonder, vrienden! dat zulke dit werk zeer hoog en wel voor een hemelsch werk schat? Daar menige vrome in den grond zoo blind is, dat hij dit zeer hoog schat, ja, als een groote trap in de heiligmaking, waartoe zulk een gevorderd is, aanmerkt; en die arme ziel gaat, als zij niet meer krijgt, met al haar doen verloren.

** . Het kan eene vrucht zijn van de opvoeding der ouders of van het onderwijs der leeraars in 'de jeugd; hoe menigeen is alleen daardoor een zeer burgerlijke in zijn wandel ! Dit is mede een gevolg van de prediking des Woords, en het is een zegen, als het ook zulk een gevolg heeft. Maar ongelukkig, die met dit gevolg des Woords in zichzelf voldaan is; die arme mensch gaat daarmee verloren.

***. Het kan eene vrucht zijn van den hoogmoed en der zondige zelfheid en eigenliefde. Menigeen, die naam noch achtung bij de wereld heeft of krijgen kan, zoekt en verkrijgt ook zulks daardoor bij Gods volk; zoodat, hoever hij ook kome in zijn doen, zijn beginsel, waaruit hij werkt, is verrot, vermits de hoogmoed en de zondige eigenheid maar gevoed moeten worden, hetzij op de eene of andere wijze, dat roept van binnen als onverzadelijk : geeft, geeft! Wij weten niet, hoeveel wind dit in de zeilen kan veroorzaken, en tot wat te doen en te laten dit een mensch al kan brengen, en hij zal waarlijk met al zijn doen zinken.

****. Eindelijk, het kan eene vrucht zijn van eene ontwaakte conscientie. De vrees voor straf kan veroorzaken, dat men veel werk en plichten doet, en die plichten kunnen ook wederom zeer veel rust in het gemoed (uit oorzaak van de blindheid) veroorzaken; en dit ligt toch op den grond des harten van zulke, dat hij meent door al dit doen en door de verandering in zijne levenswijze, de straffen, die hem boven het hoofd hangen, te ontgaan. Ziet eens, wat die farizeër al deed, Luk. 18, en hij was er niet te gelukkiger om; ja, wie komt

thans zoover als die man? En evenwel zijne gerechtigheid was te smal, het deksel was te kort, het kon hem niet dekken. Daarom zegt Jezus, Matth. 5 : 20, Indien uwe gerechtigheid niet overvloediger is dan die der schriftgeleerden en farizeën, gij zult geenszins in het koninkrijk der hemelen ingaan. Ja, al de wegen Gods en de middelen laten op zulke harten niet anders na, dan dat zij al dieper in het eigen doen en de eigen plichten worden ingedreven, maar zij veroorzaken daar geene ontdekking, geene ware hartsverandering of vruchtbaarheid; hij is en blijft de dorre heide gelijk, gelijk wij lezen, Jer. 17 : 6, die het goede niet gevoelt, en die blijft in het dorre.

2. Staat ons te letten, waarom al datgene, wat een natuurlijk mensch verricht, hier een niet-doen genoemd wordt, namelijk daarom:

a. Omdat niemand eene daad recht kan verrichten, dan in de vereeniging en dus in de kracht van Christus, en door de hulp zijns Geestes, en hij staat daarin niet, en gevolglijk is al zijn doen vruchteloos, ja, met recht een niet-doen, vermits het geene vrucht is van vereeniging met Christus, en dan heeft God er toch geen welgevallen in. Een blijk, dat zulkeen niet in de gemeenschap met Christus staat is ook, dat hij, hoe bekommerd of achterdochtig in zijn oordeel hij soms zij, als hij eens met licht en kracht van een heerlijker werk hoort spreken, echter nooit op den grond van zijn hart zoo bekommerd wordt, dat zijn werk hem ontvalt. Dan was hij een oprechte, maar nu zit hij vast op zijn doen en op zijne schijnvruchten, en wat ook zijn mond anders spreke, het is zijne gerechtigheid voor God, en het is de grond van zijne hoop op zaligheid, gevolglijk is het een niet-doen van Jezus' woorden. Een oprechte wordt van de eigeengerechtigheid en eigene kracht ontdekt, het wordt in zijne oogen als een vuil, maandstondig kleet, dat hij werpt voor mollen en vledermuizen, volgens Jes. 2 : 20. Al heeft hij vroeger nog zooveel liefde daarvoor gehad, hij wordt, ja, hij wil naakt gemaakt worden, om van Jezus bekleed te worden; hierom is het, dat de Heere Jezus, Joh. 15 : 2, spreekt van eene soort van vrucht dragen, doch niet uit Hem.

b. Omdat er geen Gode behagelijk doen is, dan dat geestelijk en levendig is en met liefde geschiedt; en hij is wel vleeschelijk, liefdeloos, koud en dood, dood in zijn verstand; hij vat niets van de geestelijkheid van Gods wet en van Jezus' woorden, hoe kan hij iets doen, dat hij niet begrijpt? Hij begrijpt niet de dingen, die des Geestes Gods zijn, zij zijn hem eene dwaasheid; hij kan ze niet verstaan, omdat zij geestelijk moeten onderscheiden worden, 1 Cor. 2 : 14; Ja, hij is dood in zijn wil, en nog erger, hij is gekant tegen het rechte doen, volgens Rom. 8 : 7, enkel vijandschap tegen de heiligheid, en gevolglijk is het een niet-doen van Jezus' woorden.

c. Omdat hij niets doet van den inhoud van Jezus' woorden, wat hij ook anders doe. Al de woorden van Jezus behelzen Jezus' zorg over de gronden van dien man, waarop hij naar eene eeuwigheid gaat, en hij waagt zich los en slaat dat alles in den wind, en dus haat hij Jezus en heeft den dood lief, volgens Spreuk. 8 : 36. Hierom vermaant

de Heere zoo nadrukkelijk, Matth. 23: 2, 3, Doet naar de woorden dergenen, die op den stoei van Mozes
 zij z e g g e n h e t h e t d o e n
 Heeren, van Jezus' woorden of van den wil des b e -
 vatten en een praten van doen tot anderen, en dat wel met vele ga-
 ven, maar het doen ontbreekt.

d.
 hij, alsof
 bond van genade, en dat telt de Heere voor geen doen, vermits dit niet anders is dan een blijk van de steilte van des menschen trotsche natuur na den val, waarvan de Heere walgt. Ja, vermits al dit doen een verrot werk is, zijn beginsel waaruit, zijne kracht waardoor, -zijn voorwerp waarvoor en zijn einde waartoe hij alles verricht, zijn geheel ondeugend en verrot, zoodat hij niets geloovig doet, niets her-
 vormt, namelijk, van eigene kracht af, en in Christus' sterkte en door de hulp zijns Geestes. Hij kan den tekst wel opzeggen, Joh. 15: 5, Zonder Mij kunt gij niets doen, maar hij weet bij bevinding niet, wat het is. Ja, niets doet hij voor den Heere, alles doet hij voor zichzelf. Hij is toch het voorwerp van zijn eigen doen, en behaagt daarin zichzelf; en daarbij doet hij niets tot dat hooge einde, om God te verhoogen uit gevoel van de betamelijkheid, dat hij met alles, wat hij is en heeft, voor God zij en leve. Integendeel is zijn doen een toetellen aan den Almachtige, en daarop volgt zijne hoop en verwachting op zaligheid. Dus eischt hij met de Joden, Jes. 58 : 3, strengelijk zijnen arbeid, en daarom, of hij het zegge en of hij het zwijge, dat ligt van binnen bij hem; ja, al spreekt hij het met zijn oordeel nog zoo tegen, en al noemt hij het zelfs Pelagiaansch, Paapsch en Arminiaansch, zijn doen is om de straf te boeten, om die te ontgaan en om den hemel te verdienen; want de arme mensch kent Christus niet, hij weet niet wat het is, in waarheid Hem aan te nemen, en daardoor van hart en staat veranderd te worden, zoodat zijne bevattingen, ja, de woorden van Jezus in hem doen worden; daden, die hij uit Christus voortbrengt, als vruchten uit Christus, waarop hij zijn Heere Jezus dan wederom noodigt, gelijk de bruid, Hoogl. 4 : 16, O! dat mijn Liefste tot zijnen hof kwame, en zijne edele vruchten ate.

e. Ook omdat in al zijn doen niet het minste wezen is. Het is alles een opgeraapt werk, het is eene woeste verwarring, waarvan niets ordelij ks kan gemaakt worden ; het schaamt zichzelf, dat menigmaal zeer schrandere en verstandige menschen in natuurlijke zaken, zoo blind en verblind, ja, dom in het geestelijke zijn, dat zij op zulk een doen gewicht leggen en daarop bouwen of hopen. Als de alleringste, die maar geestelijk licht heeft, al kan hij lezen noch schrijven, bij dat werk komt en dat beziet, moet die daarvan walgen; zoodat Jezus het terecht een niet-doen mag noemen.

f. Eindelijk ook, omdat een natuurlijk mensch ook waarlijk niet doet, hetgeen hij van Jezus' woorden nog zou kunnen doen; hij wil

zich niet afzonderen voor God, om **zijn** staat te onderzoeken onder des Heeren oog, om de kosten te overrekenen, en na te gaan, wat hij er aan zou moeten geven, als hij in 's Heeren dienst overging. Ja, hij wil zijne knieën niet buigen in de eenzaamheid, en zich aan een sterken God aanbieden, die hem veranderen kan en wil, hoe ellendig hij ook is, en hoe ver het ook met hem gekomen is. Hij wil zijne blindheid, zijnen geestelijken dood, zijne vijandschap, zijn verhard hart niet brengen voor 'God, en dat alles bij den Heere aanklagen, die hem helpen zou, als hij dat deed; ja, hij wil aan zijn weinig licht niet getrouw zijn, hij doet liever de zonde' met een kloppend geweten, dan dat hij ze laat; zijne voeten loopen zelfs ten kwade. En welke middelen verwaarloost hij, onder ieder van welke God hem zou kunnen bekeeren! En komt hij uit de middelen, wat verzet hij ze dan, met zich te vermaken, en stuit dus de nawerkingen van God den Heiligen Geest: zoodat in plaats van doen van Jezus' woorden, hij daartegen gekant is, en als de **farizeën**, Luk. 11: 52, die **zelve**n niet wilden ingaan niet alleen, maar die anderen, die ingaan wilden, verhinderden in te gaan. Ziet, hoe terecht de Heere Jezus de beste verrichtingen van een natuurlijk mensch noemt een niet-doen van **zijn**e woorden.

C. Belangende de toepasselijke wijze van voorstelling des Heeren Jezus, of de bepaling der zaken tot alle menschen, hoofd voor hoofd. De groote Heere zegt daaromtrent in diezelfde verzen: Een iegelijk, die deze' mijne woorden hoort en dezelve doet, of een iegelijk, die ze niet doet'; hiermede geeft de Heere te kennen,

a. Dat er onder al de menschen op aarde maar tweeërlei geestelijke standen zijn. Elk mensoh staat in of buiten den genedestaat, er is geen derde of tusschenbeidestand; het is : een iegelijk, die Jezus' woorden doet, of een iegelijk, die ze niet doet. Hoeveel iemand ook hebben mocht van licht, gaven, verstand en talenten, Jezus en het werk zijns Geestes tot vernieuwing missende, is hij genadeloos; en wederom; welke kleine genade, onder groote verdorvenheden bezwaakt liggende, iemand hebben moge, en onder welken grooten kommer van niet oprecht te zijn, van geene vruchten in Christus te dragen, ja, van bedrogen te zullen uitkomen, hij alle dagen heen gaan moge, Ware genade, de wortel der zaak, de band van ware gemeenschap met Christus, dáár zijnde, wie hij zij, hij is in behouden haven. Als Gods licht maar op het hart dier laatsten scheen, zoo zouden zij als met de handen tasten, dat zij een verlangend hart hebben naar heiligheid, ja, naar de volmaaktheid, dat zij zuchten onder de zonden, omdat zij God en Christus liefhebben, die zij kennen en gezien hebben; met eene kleine hulp kunnen deze het hoofd boven krijgen.

b. Geeft de Heere Jezus hiermede te kennen, dat er hier geen onderscheid in de lichamelijke standen van personen plaats heeft. Het is hier: een iegelijk, die Jezus' woorden doet, en een iegelijk, die ze niet doet, namelijk, of hij een leeraar of een leerling, of hij een dienstbare of een vrije is, of hij een schrandere van oordeel en een

wereldwijze is, of dat hij een onwetende en een geringe mensch is, of hij een groot begaafde of een stamelaar is, of hij stokoud mensch is, (hetwelk den hemel niet geeft) of dat hij een jongeling is, of hij nog zooveel tegenspoed al zijne dagen in de wereld heeft gehad, of dat hij al zijne dagen vroolijk en lekkerlijk geleefd heeft, het is hier maar: een iegelijk, die Jezus' woorden doet, of die ze niet doet.

c. Eindelijk geeft de Heere Jezus hiermede ook voornamelijk te kennen, dat elk, niemand uitgezonderd, voor zichzelf hiermede naar binnen in te keeren, en zichzelf af te vragen heeft: Wie ben ik voor God; doe ik Jezus' woorden, of doe ik ze niet? De Heere wil ieder mensch van zijn onuitsprekelijk verafzijn van zichzelf, wederom en tot zichzelf roepen, ten einde hij zulk een vreemdeling in zijn hart en stand niet mocht blijven; maar het is zeer opmerkelijk, dat, als Jezus eens aan den Paaschmaaltijd voorzeide: Een uwer zal Mij verraden, dat al de oprechten in- en naar binnen keerden, en elk voor zichzelf vroegde: ben ik het, Heere? Het inkeeren en het werken naar binnen met zaken, is toch alleen het werk van Gods kinderen, en gelukkig zijn die anderen, wien het ook uit genade gegeven wordt. Het is hier, een iegelijk mensch, die deze mijne woorden hoort en dezelve doet, en een iegelijk mensch, die deze mijne woorden hoort en dezelve niet doet. Deze gaat nu de groote profeet vergelijken; gevolglijk, vrienden! diende nu elk onzer wel te weten wie hij is, ten einde hij de gelijkenis hooren en verstaan mocht tot zaligheid, anders zou hij zich tot zijn eeuwig verderf daaraan stooten kunnen.

TOEPASSING.

Wij zullen Jezus' getuigenis van deze genoemde tweërlei personen en hun werk, naar de gelijkenis, nu overlaten tot den aanstaanden biddag, en nu overgaan, om naar gelegenheid des tijds, het gezegde tot eenige voorschikking onzer zielen tegen dien uitgeroepen, algemeen verbodsdag over te brengen.

A. Vrienden! gij, hebt uit het verhandelde kunnen bernerken, waarop alles aankomt, namelijk, op het doen van Jezus' woorden; en gevolglijk, welk oneindig verschil er is tusschen den eenen of den anderen* hoorder. Dus kunt gij dan ook bernerken, hoe zeer gepast dit stuk is, ja, hoe noodig in dezen tijd, vermits het het eenige stuk is, dat de eeuwige Goedheid van elk onzer in het bijzonder, en van Nederlands inwoners in het gemeen, van tijd tot tijd gevorderd heeft en nog vordert. Ja, vermits het gemis hiervan, of het niet doen van Jezus' woorden, de oorzaak is geweest van Gods ongunst, en nu spoedig, alzo er thans veel gewaagd wordt, de oorzaak zou kunnen worden van den zeer benauwenden uitvoer van Gods toorn, zoodat de Heere de gedachten zijns harten daarstelt.

B. Vrienden! wij allen, elk voor ons hoofd in het bijzonder, en de inwoners van dit goede land in het gemeen, zijn getuigen.

a. Van de woorden, die de Heere God op velerlei wijzen tot ons geapropen heeft; behalve door het natuurlight van binnen, door het Schriftuurlight, dat wij lange jaren zoonabij gehad hebben in ons Nederland, en door de wegen Gods van goedheden en roeden, heeft God blijkbaar van tijd tot tijd door zijne getrouwe knechten gesproken.

1. Die hebben elk onzer steeds gewaarschuwd, vermaand, gebeden, ja, trachten te bewegen tot ware vernedering, verlating van onze oude wegen, bekeering tot God en het geloof in Christus. O, welke teedere godzalige mannen hebben hunnen dienst al voleindigd onder ons, en zijn al heengegaan, om van hunnen last hier op aarde verslag te doen aan hunnen Heere!

2. Ja, wat zijn die over Nederlands naren toestand en over hunne verwachting niet als in barensood geweest! O! daar zijn er velen geweest, die niet ingehouden hebben, volgens Jes. 58 : 1, om zonden als oorzaak der plagen en der **verschrikkelijke** verwachting te ontdekken; en hoe velen leven er nog, die aan hun licht wenschen getrouw te zijn.

b. Ook zijn wij getuigen van het hooren dier woorden. Wij, allen hebben ze gehoord, wij hebben allen gelegenheid gehad, om te kunnen en om te moeten weten den wil des Heeren. Want, vrienden! Christus is in ons land onder geen deksel gepredikt, maar de gansche raad Gods is ons verklaard. Derhalve. wat is er al **gehoord**:

1. Van het gevaar, waarin elk is, 'zoodra hij geboren is, om zijne ziel te verliezen; van de vijandschap met God, waarin elk staat,' en onze blindheid en ongevoeligheid daarin; van onze diepe afkeerigheid en onwilligheid, om uit dien doodsloop wakker te worden gemaakt, als eene voorname grondoorzaak van onze onmacht om ons te red-den; van de valsche gronden, waarop toch alle menschen van nature zitten en bouwen; van de hooge noodzakelijkheid der wedergeboorte en der vereeniging met Christus, Joh. 3:3, en dus van het waarachtige komen tot Hem, zooals men is, met banden, schulden, zonden, blindheid, vijandschap, verharding en onoprechtheid des harten. O! hoe goed is' dat woord, Rom. 4:5, aan eene ontdekte ziel, dat het God is, die den goddelooze rechtvaardigt.

2. En wat is er al gehoord van de gevaren van land en kerk!

a. Van de overeenkomst met de dagen van Noach, als de zondvloed kwam en hen allen wegnam, volgens Matth. 24: 37-41, en dus van het zwanger zijn van het besluit Gods, volgens Zef. 2 : 1, 2.

b. Van den eenigen weg van redding en verlossing, namelijk van het zetten van zijn hart op zijne wegen; hoe elk naar binnen' moest keeren in zijn hart, in zijn huis, in zijne handelingen naar buiten, en dus eerst van zichzelf en niet eerst van een ander moest beginnen. O, vrienden! elk bad te staan:

†. Naar waarachtige bekeering en vernedering voor God, met belijdenis en uitbreiding van zijne zonden.

††. Naar rechte droefheid en smart daarover, uit liefde tot God,

daaruit wordt eerst het rechte berouw, dat men anders **zoo** licht noemt en meent te hebben. geboren.

†††. Ja, naar **eene** Waarachtige scheiding en afstand van zijne zonden, met name zijne allerliefste en bijzondere boezemzonden; volgens Ps. 66 : 18 wil God dien man niet **hooren**, die met zijn hart naar ongerechte dingen omziet; God zal het naderen tot Zich niet toelaten, maar integendeel antwoorden naar de gruwelen en drekgoden.

††††. En dus eindelijk, naar het licht in den verbondsweg, om daar langs met heilige besluiten en voornemens in 's **Heeren** sterkte de hervorming in zijn hart, huis, en in al zijne handelingen naar buiten, voort te zetten.

c. Ook van hetgeen Nederland boven het hoofd hangt, in geval de uiterste middelen, als daar **zijn** vast- en biddagen, vruchteloos zijn; hierover vrienden! is het, dat **Gods** beste knechten en kinderen hunne gedachten binnen in zich zeer vermenigvuldigen, en dat zij weleens vol worden van de grimmigheid des **Heeren** en van de scheiding **huns** **Gods**, Jes. 51 : 20, en dat zij wel eens een bittere rol moeten eten, en als in **bezwijming** vallen, Jes. 51 : 17, wanneer zij met die groote zaak toegang zoeken, echter voor **zichzelfen zijnde** als een, die in **Gods oog**en vrede vindt.

C. Eindelijk, vrienden ! zijn **wij** allen ook getuigen van de **uitwerkingen** van 'al die woorden, en van al dat **hooren** dier woorden. O! hebben **wij** Jezus' woorden gedaan, zijne stemmen gehoorzaamd; **zijn** **wij** **elken** biddag in de hervorming bezig geweest? In plaats van dat, staan **wij** schuldig met gansch Nederland, .

1. Aan het verwerpen van allen raad **Gods** tegen onze ziel, aan het versmaden van al- de kastijdingen en tuchtroeden, die de Heere ons toegezonden heeft, Spr. 1 : 30, om ons te doen wederkeeren tot **zijne** wet, en dus aan het toekeeren van den rug aan den Heere, Neh. 9 : 29.

2. Staan **wij** schuldig aan het verlaten van den Heere, ten **tijde** als **Hij** ons op den weg leidt, volgens Jer. 2 : 17. O! dit is eene zware zonde tegen de lankmoedigheid **Gods**, waardoor de Geest zwaar wordt bedroefd, die dan in **eenen vijand** verkeert en dan tegen **eenen** mensch of een volk **strijdt**, Jes. 63 : 10. O! hoe menigeen weet wel, dat **hij**, tegen zijn licht en tegen zijne overreding van binnen, dingen aan de hand houdt, en dus zijne ziel geweld aandoet. De Heere zegt, Hos. 7 : 13, Ik zou hen wel verlossen, maar **zij** spreken **leugenen** tegen **Mij**, en dan worden **Gods** barmhartigheden door toorn toegesloten, Ps. 77 : 10, omdat zich weigeren te **bekeeren**; dit is het dat den toestand van 'Nederland na **elken** verbodsdag zeer verergert.

3. Staan **wij** schuldig aan hooggaande trotschheid; tegen al de vernederende, uitmergelende, ja, inwendig verteerende oordeelen **Gods** aan, is ons land en genoegzaam alle vleesch opgestaan tegen den hemel, met pracht en overdaad, zoodat hier de grootste en de kleinste schuldig staat; wie dit land voor zestig of **zeventig** jaar gekend heeft en het nu zag, zou het niet kennen. O! dat blijft eene eeuwige **waar-**